

Dýchání - dusík a bílkoviny - tuberkulóza

Rudolf Steiner

K metodě lékařského poznání • Podstata bílkoviny • Poměr zažívání, vylučování udýchání • Éter né tělo a jeho projevy v tekutém člověku, astralita v dýchání a Já v teple • Bílkovina v potravinách a bílkovina v orgánech ■ Uterus a srdce • Vztah srdeční činnosti k tuku a látkové výměně uhlovodanů • Plicní souchotiny • Proces rtuti • Hlediska pro zhotovování léků

Včera jsem řekl, že v našem výkladu budeme směřovat k objasnění podstaty námi zde navrhovaných léků, a že podle toho budeme utvářet celý náš výklad. Dnes bych chtěl nejprve učinit jednu poznámku, která by pro vás mohla být užitečná z metodického hlediska. Při imaginativním pozorování obrazu nějaké nemoci nebo vůbec nějakého souboru příznaků se často stane, že člověk získá bezprostřední, intuitivní povědomí o léku. Potom se, samozřejmě, pokusí o věci přemýšlet podle soudů, které má v rámci této věci k dispozici v podobě vnějších vědeckých poznatků, načež zjistí, že to je špatně, že to tak nemůže být. To je zcela obvyklý jev, který (a to nejen s ohledem na záležitost terapie) velmi často zaznamená každý, kdo je vůbec schopen provádět okultní zkoumání. Když pak o věcech blíže přemýšlí, když je dále sleduje, teprve pak přijde na to, nakolik jsou ještě správné.

Věc, která se ukáže při imaginativním zkoumání s následnou intuicí, je ovšem vždycky správná; samozřejmě, je-li založena na správných poznávacích silách. Úsudek se pak musí vždycky teprve pozvednout k tomu, co člověk tímto způsobem poznává. Člověk se tady skutečně musí seznámit s tím, že lidský organismus je něčím na nejvyšší míru komplikovaným, takže jeho rozumové chápání je zdrojem největších myslitelných obtíží, zvláště tehdy, pokusí-li se lidský organismus zase uvést do souvislosti s vnějším světem. Něco takového bude zvláště nápadné, podíváme-li se poněkud striktněji na to, co jsem v těchto přednáškách zvláště naznačoval, totiž na funkci dusíku v lidském organismu. Dusík se, jak jsme řekli, nachází ve vydechovaném vzduchu ve větším množství než ve vzduchu vdechovaném. A materialistické myšlení dospěje stěží k jinému úsudku, než že řekne, že rozdíl tady nepripadá v úvahu. To je dáno tím, že na funkci dusíku nemůže materialistický názor na člověka v podstatě vůbec přijít. Pochopíme ji teprve tehdy, vezmeme-li v úvahu následující věc.

Víte, že existují nejrůznější výživové teorie. A co se týče interpretace výživy, vědci zastávají diametrálně protichůdné názory v otázce, jaký úkol pro lidský organismus má vlastně bílkovina, přijímaná s potravou. K čemu potřebuje lidský organismus bílkovinu? Jak říkám, v odpovědi na tuto otázku zastávají vědci diametrálně odlišné názory. Jedni spíše říkají, že celá výstavba lidských bílkovinných organismů je konstantní, že se zde tedy jedná o něco konstantního, přinejmenším relativně konstantního, a že přijatá bílkovina projde rychlým rozkladem a má v podstatě nevelký význam pro to, čím jsou v lidském organismu budující, plastické síly bílkoviny. Jiní zastávají stanovisko, které je v současnosti považováno za poněkud zastaralé, že bílkovinná lidská těla jsou sama ustavičně odbourávána a neustále nově budována přijímanou bílkovinou. Ani jedna z těchto dvou teorií, které se vyskytly v nejrůznějších formách a v určitém ohledu představují diametrální protiklad, nevystihuje to, oč tu vlastně jde, protože posuzují jednostranně bílkovinu oproti bílkovině, a neberou v úvahu celý lidský organismus.

V lidském organismu máme jednak co dělat s protikladem, který spočívá v utváření hlavy, tedy v utváření nervově-smyslovém, a v utváření vycházejícím ze soustavy končetin a látkové výměny. To je diametrální protiklad, který spočívá v lidské přirozenosti a který je třeba neustále zdůrazňovat. Neboť posloupnosti ve výstavbě člověka, jež je tak důležitá pro terapeutické úvahy, nelze porozumět, aniž by se vzalo v úvahu to, co jsem právě řekl. Například nebude vůbec možné porozumět tomu, jak se vlastně v celém lidském organismu chovají plíce, nebude-li se vycházet ze zkoumání, které si položí otázku: Máme-li co do činění s organismem hlavy, převládají v něm bezesporu jisté síly. Pak máme co do činění s organismem hrudi; v něm se nacházejí plíce. Plíce jsou orgánem, který (jelikož celý lidský organismus má v sobě všude v nejrůznější intenzitě tytéž síly) v sobě nese také síly utváření hlavy, avšak slabší měrou, méně intenzivně. A budeme-li nyní bádát, jak Já, astrální tělo a éterné tělo pracují na celém tom plastickém utváření a také odtváření orgánů, dospějeme k paradoxnímu závěru: Utváření plic je méně intenzivním utvářením hlavy, je jeho metamorfózou. Utváření plic se pouze zastavuje na jeho dřívějším stupni, kdežto hlava dále pokračuje s ohledem na tytéž utvářející síly, které jsou přítomné i v plicích, avšak zůstávají stát.

Plíce jsou tedy metamorfózou utváření hlavy a právě díky tomu, že jsou zastavivší se metamorfózou utváření hlavy, jsou v podstatě způsobilé zastávat své funkce, tedy dýchání, zatímco když tytéž síly, které se v plicích zastavily a díky nimž jsou plíce způsobilé k dýchání, pokračují dále, jsou plíce čím dál podobnější hlavě. To, že jsou čím dál podobnější hlavě, má ten důsledek, že samy přijímají myšlenkové síly, organické síly myšlení, a snaží se tedy stát se orgánem myšlení. Tím, že se snaží stát se orgánem myšlení, že příliš intenzivně přijímají síly, založené zcela správně v hlavě, jsou disponovány k tomu, čím je plicní tuberkulóza.

Plicní tuberkulóze lze takto porozumět jen na základě celého člověka. Je třeba rozumět jí tak, že si řekneme: V tuberkulózních plicích se dýchání snaží myslet. V hlavě je totiž dýchání metamorfované a všechny funkce myšlení až ke zpracovávání vjemů nejsou ničím jiným než dýcháním utvářeným směrem nahoru, tedy dýcháním dále rozvíjeným. Hlava je pokročilým orgánem dýchání, který již překročil míru plic, orgánem, který pouze dýchání zadržuje a na místo příjmu vzduchu dýcháním staví příjem éterných sil prostřednictvím smyslů. Smyslové vnímání není ničím jiným než zjemnělým, to znamená do éterné oblasti přivedeným procesem dýchání.

Hlava dýchá, plíce dýchají. V člověku však dýchá ještě něco, co je ještě nižším stupněm v tomto metamorfovaném utváření - jsou to játra. Játra, která jsou plicemi, jež nedospěly až do konce, respektive útvarem hlavy, jež nedospěl až do konce, dýchají také. Pouze u nich převažuje to, co je onou druhou metamorfózou, polární metamorfózou smyslových počítků: příjem potravy a její zpracování. Proto se utváření plic a jater nachází uprostřed mezi utvářením žaludku a utvářením mozku a hlavy vůbec.

Budete-li vycházet z těchto úvah, nebudete daleko od porozumění tomu, co musí být řečeno - že lidské orgány, tedy jisté lidské orgány jako takové, jsou vlastně v podstatě orgány dýchání. Všechny lidské orgány, které mají takovéto utváření (mozek, plíce, játra), jsou zároveň orgány dýchání. Ovšem tím, že jsou orgány dýchání, jsou k dýchání puzeny i navenek. Navenek tedy vylučují kyselinu uhličitou. Toto vylučování kyseliny uhličitě navenek je podstatou dýchání. Přijímají kyslík, a tento příjem kyslíku a výdej kyseliny uhličitě, který platí nejen pro plíce, nýbrž pro celý organismus, pro každý orgán, je v podstatě činností astrálního těla, které svou činnost rozvíjí v sympatii a antipatii. Sympatie je to, co jakožto síla odpovídá nadechování, antipatie je to, co jakožto síla odpovídá vydechování astrálního těla. A

když si v mé *Theosofii* najdete popis astrálního těla, zjistíte, že je popisováno jako prostoupené silami antipatie a sympatie. Astrální tělo pracuje v člověku v celkovém dýchání podle antipatie a sympatie. To je něco, co je třeba považovat za vnitřní činnost astrálního těla.

A tím se dostáváte, řekl bych, k poslednímu bodu těchto úvah, který vám říká, že to, co se v člověku nachází v podobě bílkovin, je v podstatě (náleží-li to k takovým orgánům, jako jsou ty popsané) založeno na dýchání, navenek se projevuje dýcháním. Ale všechno, co se projevuje navenek, se projevuje také dovnitř. Mám-li to schematicky nakreslit, pak bych to nakreslil takto: Jestliže budete mít v člověku nějaký orgán, obsahující bílkoviny, který bude patřit k uvedené organické skupině, bude se navenek projevovat tím, že bude rozvíjet činnost spočívající v dýchání.

Avšak tím, že dýchá navenek, rozvíjí směrem dovnitř činnost, která je vůči dýchání polárně protikladná, činnost uvolňující ducha a duši. Když dýcháte navenek, když rozvíjíte dýchání směrem ven, směrem dovnitř vyvíjíte duchovně-duševní činnost, která samozřejmě nepotřebuje žádný prostor, ba právě naopak, a mohli bychom použít výraz, že ustavičně mizí do prostoru, ustavičně opouští trojrozměrný prostor. Tato činnost se však projevuje uvnitř, směrem dovnitř, a je v podstatě vlastností především lidské bílkoviny, že vyvíjí tuto činnost směrem dovnitř. V hlavě je to, co tu funguje jako vnitřní činnost, vedeno zvenčí dovnitř prostřednictvím smyslů. Orgány hlavy jsou proto orgány obsahujícími nejméně ducha. Ducha přijímají zvenčí, když se ho dopracovávají prostřednictvím smyslů. Hlava je nejméně duchovním orgánem člověka.

Naproti tomu duchovnost člověka (začíná to zejména s jeho vývojem v těle, toto rozvíjení ducha dovnitř, rozvíjení reálného, nikoli abstraktního ducha) začíná v soustavě plic a pracuje zvenčí dovnitř, proti dýchání. A těmi nejduchovnějšími orgány jsou ty, které patří k soustavě jater. To jsou orgány, které směrem dovnitř nejvíce rozvíjejí duchovní činnost. To také vysvětluje, proč se lidé hlavy stávají materialistickými. Hlavou lze totiž zpracovávat jen vnější duchovnost a člověk je tím sváděn k tomu, aby věřil, že všechno, co je jakožto duch rozvíjeno, je přijímáno zvenčí ze smyslového světa. Člověk, je-li skutečným intelektualistou, se proto zároveň stává materialistou. Čím víc je myslitelem, myslitelem myslícím hlavou, tím větší má sklon stávat se materialistou. Naproti tomu vzepne-li se k poznání úplný člověk, celý člověk, začne-li rozvíjet vědomí toho, že jakožto celý člověk myslí orgány nacházejícími se směrem dozadu, pak materialismus přestane být pro vědomí oprávněný.

Činnost projevující se v dýchání se ukazuje také navenek, a sice ve vylučování uhlíku v podobě kyseliny uhličitě. Naproti tomu činnost, která je při tom prováděna směrem dovnitř, činnost zduchovňování, je vázána na dusík. A dusík, je-li spotřebován, je vylučován ke zduchovňování. Míra vylučování dusíku je měrou vnitřní práce lidských orgánů směrem k duchovnosti. Z toho můžete vidět, že ten, kdo v takovou duchovnost nevěří, samozřejmě nemůže než mít nejasno s ohledem na příjem dusíku v lidském organismu. Teprve když člověk ví, že v každé tvorbě, v každém utváření bílkoviny se rozvíjí činnost směřující ven a činnost směřující dovnitř, teprve pak vlastně může porozumět tomu, jakou roli hraje zažívání. Podíváte-li se na tento proces, který je v podstatě procesem dýchání s jeho polárně protikladnými stránkami, řeknete si: To, čím je zažívání a trávení, hraničí všude s procesy dýchání, proti zažívání a trávení všude působí proces dýchání a zduchovňování. V tomto procesu zduchovňování, tedy ve druhé stránce dýchání, se nacházejí utvářející, v podstatě plastické síly v tvorbě bílkoviny. V tom spočívá všechno, co člověka utváří. Z toho můžete pochopit i následující věc:

To, co tu působí, v podstatě poukazuje na vzájemné působení mezi astrálním a éterným tělem. Astrální tělo působí v dýchání prostřednictvím sympatie a antipatie; éterné tělo působí tak, že svým působením naráží na sympatie a antipatie astrálního těla. Všude v lidském organismu éterné tělo naráží svým působením na dýchání. Hlavním záchytným bodem pro éterná působení v člověku jsou jeho tekuté součásti. Víte, že člověk sestává přinejmenším ze dvou třetin z vody. V tomto vodním organismu, kde éterné tělo především působí, se fyzicky projevují éterné síly. V jiném organismu, který je organismem vzdušným, který se do člověka zabudovává ze vzduchu, se projevují síly dýchání.

A tak to, co se odehrává mezi astrálním a éterným tělem, můžeme také považovat za vzájemné působení vodních sil a sil vzdušných. Toto vzájemné působení vodních a vzdušných sil probíhá v lidském organismu neustále. Samozřejmě, že na žádné straně není to druhé úplně potlačeno. Se vzduchem proto člověk vždycky vdechuje také stopy vodních par. Éternost tu zasahuje na stranu dýchání. Stejně tak dýchací činnost zasahuje do vlastních orgánů trávení a zažívání. Tyto orgány, nakolik jsou také tvořeny bílkovinou, jsou rovněž orgány dýchání. Jedno tedy vždycky zasahuje do toho druhého, a nikdy vlastně nemáme co dělat s ničím jiným než s predominancí jedné nebo druhé činnosti v nějakém orgánu.

Nikdy nemáme co dělat s tím, co můžeme popsat jen jednostranným způsobem. Tvrdíme-li o nějakém orgánu, že to je, řekněme, výlučně orgán dýchání, tvrdíme-li to o plicích, pak říkáme něco chybného. Vždycky v tom je, třebaže v menší míře, i ta druhá činnost. Zažívání probíhá především prostřednictvím činnosti, která se utváří v éterně-tekuté a fyzicky-pevné oblasti. To nejhlavnější ze zaživací a trávicí činnosti se tedy odvíjí v éterně-tekutém a ve fyzicky-pevném člověku, to nejhlavnější z dýchací činnosti se odvíjí v astrálně-vzdušném člověku, a to nejhlavnější z činností Já, z vlastní duchovní činnosti, se odvíjí v tepelných poměrech v souvislosti právě s Já. Duchovní činnost je ve fyzickém organismu spolupůsobením Já s tepelnými poměry, se všemi ústrojnostmi, v nichž do fyzické oblasti může působit teplo. Já musí vždycky držet s teplem, musí vždycky působit z tepla. Když nemocného položíme do postele a přikryjeme ho, tak to neznamená nic jiného, než že apelujeme na jeho Já, aby náležitě využilo takto docíleného zahřátí.

To však zároveň vrhá jasné světlo na zažívání člověka jako takové. Toto zažívání je vzájemným působením mezi tkáňovou tekutinou, tedy vodním podílem, v němž se zažívání a vylučování především odehrává, a tím, co zůstává poměrně neobyčejně stabilním, co je v jistém ohledu labilním jen v období růstu a potom se stává stabilním a nanejvýš ve druhé polovině života doznává odbourávání, tedy mezi vlastním bílkovinným organismem člověka. V tkáňové tekutině se uskutečňuje neustálý příjem a rozrušování bílkoviny nacházející se v potravě. A v této činnosti spočívají ataky, jež jsou prováděny na to, co chce zůstat v utváření bílkoviny stabilním: na vnitřní bílkovinné orgány člověka jako takové. Ty chtějí zůstat stabilní. Chtějí zůstat stabilní proto, že chtějí dovnitř vylučovat duchovně-duševní činnost, chtějí uvolňovat.

V tomto ustavičném vzájemném působení mezi živým příjmem a rozrušováním bílkovin a hrou sil, která tu vzniká, v tomto vzájemném působení mezi hrou sil, která je neobyčejně pohyblivá, a hrou sil usilující o nehybnost, vznikající v této vzájemné hře vnitřní lidské bílkoviny, spočívá vlastně to, co je způsobováno procesem zažívání. Je proto zčásti pověrou (zčásti je v tom ovšem obsaženo něco správného), říká-li se, že člověk buduje své tělo z látek přijímaných v potravě. Je to pověra, neboť díky tomu, že člověk je vůbec člověkem, jsou budující síly od počátku obsaženy v jeho bílkovinách. Na druhé straně, na druhém pólu

rozvíjí činnost, která vlastně provádí ustavičný útok na tuto stabilitu jeho vlastního bílkovinného utváření, takže můžeme říci: Není správné, věří-li někdo, že člověku zachovává život jen dodávání potravin.

Prostě to není správné; zrovna tak je totiž správné i to druhé tvrzení: Život je zachováván udržováním živé hry sil v tkáňové tekutině. Budete-li tedy jíst taková jídla, která podněcují tuto činnost v tkáňové tekutině, budete tím zachovávat život, nikoli však tím, že budete tělu dodávat výživné látky, nýbrž tím, že budete narážet na stabilní síly jeho vlastních bílkovin. Všechno podstatné pro zachovávání života je obsaženo v procesu, který podněcujete příjmem potravy; i zde se tedy musíme zabývat procesem.

Může tomu totiž být veskrze tak, že látky, o nichž víme, že účinkují velmi dobře u dětí, budou u dospělého člověka neúčinné. Dítě se nachází v procesu tvárného vzrůstu, a proto potřebuje příjem látek, potřebuje, aby látky vstupovaly dovnitř a rozvíjely směrem dovnitř své síly. Když víte, že něco jakožto látka dobře účinkuje u dítěte, tak to ještě zdaleka nemusí takto účinkovat u dospělého člověka. U dospělého člověka může být mnohem více nutné, abychom v tkáňové tekutině prostě zachovávali jeho síly směřující k nehybnosti, abychom tady uvnitř přivedli k činnosti podněcovatele.

Když se podíváte na všechno, co se odehrává v orgánech člověka uspořádaných, abych tak řekl, dozadu (hlava je také uspořádaná dozadu), to jest v plicích a játrech, a když se od orgánů obrácených dozadu obrátíte k orgánům, které jsou, abych tak řekl, uloženy více v tkáňové tekutině, v této činnosti, pak dostanete jako praorgan plicemi obklopené srdce. Lidské srdce je vytvořeno zcela z činnosti tkáňové tekutiny, a tato činnost není ničím jiným než reflexem vnitřní činnosti tkáňové tekutiny.

Srdce není pumpa (už jsem to mnohokrát říkal), nýbrž je to orgán, který působí jako, řekl bych, odečítací zařízení pro činnost tkáňové tekutiny. Srdce je uváděno do pohybu krevním oběhem. Krevní oběh není vytvářen činností srdce jako pumpy. S tím, co v člověku funguje jakožto oběh, má srdce do činění stejně málo, jako teploměr se vznikem vnějšího tepla a chladu. Tak jako teploměr není ničím jiným než zařízením pro odečítání tepla a chladu, ani srdce není ničím jiným než zařízením pro odečítání lidského oběhu a toho, co do lidského oběhu vplývá ze soustavy látkové výměny krve. To je zlaté pravidlo, které musíme mít na paměti, chceme-li nějakým způsoby porozumět člověku. S vírou v to, že srdce je pumpa, která pohání krev cévami, má dnešní přírodní věda v ruce vlastně opak toho, co je pravdou. Kdo se hlásí k této pověře, ten by se měl, bude-li postupovat důsledně, laskavě přihlásit také k víře: Čímkoliv to, že je v mém pokoji tepleji? Inu, protože vystoupila rtuť v teploměru! - Vezme-li se to do důsledku, je to přesně totéž.

Vidíte, k jakým důsledkům vede názor, který jednoduše nebere v úvahu daleko nejvýznamnější část lidské bytosti, část duchovně-duševní, názor, který ponechává mimo zřetel to, co je pohyblivé a dynamické, a vychází pouze z hmotného; a z tohoto hmotného chce pak odvozovat síly, jež jsou hmotě vlastně teprve vtiskovány. Srdci chce vtisknout síly, které jsou srdci vtiskovány vlastně teprve dynamikou, silovou hrou.

Tak tedy můžeme říci: V činnosti srdce a v srdci jako orgánu spočívá nejdále pokročilá organizace toho, co je v člověku protikladem dýchání a uvolňování ducha. Máme tu co dělat s něčím, co lze nazvat polární metamorfózou, na rozdíl od pouhého přetvoření. Budeme-li

studovat hlavu, plíce, játra, budeme mít před sebou různé stupně metamorfického přetváření. Jakmile začneme studovat srdce v poměru k plicím, musíme hovořit o polární metamorfóze, musíme hovořit o tom, že srdce je ve svém utváření polárním protikladem plic. A všechny orgány, které jsou ve svém vývoji uloženy více dopředu - k čemuž patří vynikající měrou například ženský uterus* - jsou pak zase postupným přetvořením srdečního útvaru. O „ženském“ uteru mluvím proto, že existuje i mužský uterus, který se však u muže vyskytuje jen jako éterné tělo. Uterus není nic jiného než přetvořené srdce. Z uvedeného způsobu nahlížení těchto věcí vychází všechno, co je třeba vynaložit k porozumění této lidské ústrojnosti.

Do této jiné činnosti, která tedy má, mohu-li to tak říci, své centrum v srdečním pohybu, do této činnosti, která ustává v srdečním pohybu, ovšem v člověku zasahují především tuky a uhlovodany. Tuky a uhlovodany zde rozvíjejí svou působnost. Tato působnost se samozřejmě rozprostírá po celém těle, neboť právě tak jako celé tělo dýchá a rozvíjí ducha, na druhé straně zase ukládá látky a vytváří funkční silové soustavy zaměřené na spalování. To také vrhá jisté světlo na okolnost (a vidíte, že od tohoto skutečně vnitřního nahlížení lidského organismu se vždycky dostaneme k terapeutickým otázkám), že to, co bylo dříve nazýváno plicními souchotinami a co teď jen na základě jedné teorie dostalo jiné názvy, opravdu spočívá v tom, že různými vlivy, které mohou působit a v podstatě všechny mají stejnou povahu, je člověk odváděn od mimozemského a nucen k pozemskosti, k životu ve špatných bytech atd.

Všechna tato líčení, která budete mít u plicní tuberkulózy, můžeme shrnout tak, že člověk je odváděn od Slunce a vesmírného prostoru a je přiváděn k tomu, co ho před Sluncem a vesmírným prostorem uzavírá, co ho tedy vede k tomu, aby v něm byla ochromena radost z mimozemského. Ta v zásadě spočívá v přijímání smysly, ve vnímání smysly, aby se jeho duše, jeho cit nemohl dostat až do smyslů a vydat se tak do plic, takže plíce se snaží stát se orgánem myšlení, stát se hlavou. A skutečně pak také ve svém vnějším utváření zřetelně ukazují, jak se chtějí stát hlavou, jak získávají tvar, na němž je vidět, že se v plicích projevují síly způsobující kostnatění lidské hlavy, že tu vznikají zatvrdliny plic atd. A chceme-li proti tomu působit, co musíme udělat?

Chceme-li působit proti tomu, aby se plíce takto stávaly hlavou, musíme především uvážit, že se zde jedná o ochabnutí astrální činnosti, která musí nastat, a o přílišné zesílení činnosti, která je činností Já. Astrální činnost tedy začne být s těmi nejvyššími potencemi, s tím nejvyšším potencováním. V tomto případě tady máme co dělat s činností plic, tedy s něčím, co patří ke střednímu člověku. Dávkování rtuti musí být středního stupně. Měli bychom si uvědomit, že to, u čeho musíme zvláště počítat s působením na ústrojnost hlavy a odsud zase zpět celým organismem, vyžaduje ty nejvyšší potence, které budou zvláště blahodárné všude tam, kde se domníváme, že máme něco udělat se sloučeninami křemíku. Sloučeniny křemíku vyžadují ze své vlastní povahy (poněvadž kmitají vždycky k hlavě a k periférii těla, což také patří k utváření hlavy) skutečně největší zředění, zatímco například

* tzn. děloha, poz. odbor, kor.

přemáhána činností Já. A toto úskalí je třeba zdolat. Všechno, co zvláště podněcuje činnost Já, to je právě smyslový příjem zvenčí. To, co je smyslovým příjmem zvenčí, však pokračuje do celého lidského organismu v podobě ukládání solí. U člověka, vykazujícího sklon k plicní tuberkulóze, není toto ukládání náležitě regulováno. Na pomoc proto musíme přijít z této strany a musíme se pokusit velmi silným vtíráním soli v pravý okamžik zapůsobit proti tomu, co už plíce nedokážou: vtírání soli, aplikované zvenčí, bude působit proti procesům tvrdnutí, vytvářejícím se zevnitř směrem ven.

Takovou činnost, jakou máme v podobě působení soli zvenčí, musíme ovšem provádět tak, že se pokusíme dosáhnout toho, aby organismus měl vnitřně sklon přijmout to, co do něj chce vstoupit zvenčí. Můžeme použít i solné koupele, silné solné koupele, avšak musíme dosáhnout toho, aby organismus měl sklon uvnitř to také skutečně zpracovat, tedy zevnitř tomu něčím přijít naproti. Tady pak můžete učinit následující úvahu; zčásti bude vyplývat z toho, co jsme zde probírali v loňském roce.

Chceme-li organismus podnítit, aby zevnitř rozvíjel činnost, která bude ve vzájemném působení regulovat určité vnější ústrojné síly, pak se bude jednat o to, abychom v malých dávkách, tedy směrem k homeopatii, podávali rtuť. Merkurium je v tomto ohledu důležitým lékem, důležitým regulačním prostředkem. Právě tady bude značně připadat v úvahu to, na co je obecně důležité při dávkování pamatovat. Vezmete-li si všechno, co jsem uvedl, pak si můžete říci: Tím, co je nejpodobnější vnější přírodě, je soustava látkové výměny a končetin. Jestliže něco chybí této soustavě, jestliže je v ní třeba něco provést, musíme vzít nižší potence. Jakmile se dostaneme ke střednímu člověku, musíme vzít střední dávky. Jakmile však chceme působit z hlavy, jakmile chceme působit vůbec z toho, co nějak souvisí s duchovností v hlavě, tehdy musíme pracovat sloučeniny vápníku bude většinou namístě (budou-li příčiny dány z jiných důvodů) použít tak, že nepůjdeme až k nejvyšším potencím, nýbrž použijeme-li je v nižších potencích.

Měřítkem pro potencování je tedy názor, k němuž dospějeme na základě toho, jestli je třeba zasahovat v organismu končetin a látkové výměny, v organismu rytmickém nebo v organismu hlavy. V případě organismu hlavy samozřejmě musíme brát v úvahu, že svou silou zase z druhé strany prostupuje celý organismus. Beze všeho můžeme například dospět k závěru: Ten člověk má nemocné chodidlo, avšak tato nemoc je vlastně zakuklenou nemocí hlavy, nemocí vycházející z hlavy. Pak se ale nebude jednat o to, abychom léčili ze strany látkové výměny, nýbrž ze strany hlavy, abychom tedy použili vysoké potence toho, co by mohlo být dobré v nižších potencích, kdybychom věděli, že musíme léčit ze strany látkové výměny. Zkrátka, tyto věci mohou a postupně také musí být přivedeny na racionální úroveň. Konkrétní věci náležitě vyplnou teprve tehdy, přistoupíme-li k přesnému pozorování toho, co ukazují pokusy. Směry je třeba hledat tak, jak jsem to uvedl.

Dále se jedná o to, že o konkrétním léčení může mluvit jenom ten, kdo skutečně pečlivě uchovává v paměti všechno, na co ve své zkušenosti narazil, neboť každá jednotlivá zkušenost je samozřejmě také poučná a užitečná pro něco, co následuje. Nuže, budete-li mít na paměti, co jsem teď řekl, zjistíte, že už se vůbec nezdá tak záhadné, že jsou například nemoci, u nichž bývají zároveň postiženy mozek i játra, neboť játra jsou jen metamorfovaným mozkem. Zjistíme-li tedy současně degeneraci jater i mozkových ganglií, pak to je přesně tento případ a jedná se o to, že pak máme něco, co je v podobě nemoci vyšším stupněm ve srovnání s tím, co je příčinou plicní tuberkulózy. Je to jen vystupňovaná metamorfóza plicní tuberkulózy. Tu je tedy třeba použít hrubšího dávkování rtuti uvnitř a nezastavit se u zevního potírání solí atd. a u koupelí, u sodné soli, tedy u běžné kuchyňské soli, ale skutečně přejít k vápenatým solím. To je zde nutné říci.

Nuže vidíte, kde všude se nacházejí prameny omylu a kde na to správné přijdeme skutečně jenom tehdy, nahlížíme-li na lidský organismus takto zevnitř. Jen si představte, že by někdo přišel a řekl: Máme tady nemoc, tak ji budu léčit rtutí. A dosáhne také jistého výsledku. Jako z udělání to však nebude nemoc, která by nutně souvisela s příjící neboli syfilidou, on má však zažitou představu, že když rtuť léčí, souvisí to s příjícími neboli syfilitickými pochody. Tak tomu vůbec nemusí být.

Stejně tak, jen poněkud přesněji, porozumíte tomu, co jsem říkal loni, když jsem mluvil o „duševních nemocech“. Když jsem před několika dny mluvil o měknutí mozku, měl jsem samozřejmě na mysli paralytická onemocnění, ale řekne-li se „paralýza“, vlastně se nemluví tak názorně. Člověk má vždycky pocit, že když se mluví takto, je to až příliš poplatné vnějšímu souboru příznaků. Vyvstává však samozřejmě otázka: Jak je to s tím, co jsem řekl v loňském roce, že vlastní příčiny psychických onemocnění je třeba hledat v deformacích orgánů? Tak tomu také je. A je tomu tak do té míry, že vždycky, když se v úvahu vezmou jen psychické příznaky, tak se k ničemu nedojde; vlastně z toho nic nevyplyne. Můžeme skutečně říci, že podobné psychické soubory [příznaků] odkazují na zcela rozdílné příčiny nemocí. Bude se čím dál více jednat o to, aby se právě u takzvaně duševně nemocných hledala deformace orgánů, hledal se nějaký orgán nefungující správně, a abychom si kladli otázku, proč nefunguje správně. Protože se vadnými staly síly, které jsou vlastně stabilními silami utváření bílkovin, tedy nikoli variabilními, nýbrž stabilními silami.

V nemocném je tedy něco, co se ustavičně snaží narušit původní plastickou výstavbu tohoto orgánu, a proto také není dobré, pošilháváme-li příliš silně po tom, co se děje v tkáňových tekutinách a co představuje právě ten druhý pól, pól látkové výměny. Nuže, s tím, co v samotném organismu představuje pól látkové výměny, se nic nepořídí, budeme-li vycházet z příznaků. Naproti tomu bude neobyčejně důležité hledat poznatky o duševních nemocech ve výměšcích. Tady vždycky najdeme důležité záchytné body. A je neobyčejně důležité zkoumat, jakou povahu mají v případě duševně nemocného člověka výměšky. V loňském roce jsem totiž řekl, že u jistých forem duševních nemocí máme co dělat s návykem vytvářet imaginace, inspirace. To je právě to, co znamená uvolňování duchovnosti v nitru. Je-li zde tento návyk, pak je zde proto, že se příslušný orgán stal vadným. Není-li tento orgán vadný, ale normálně utvářený, pak vytváří imaginaci, která však zůstane nevědomá. Stane-li se však orgán vadným, nedojde k tomu, aby se tato imaginace náležitě vytvořila. Na jedné straně je vadný orgán, a tím vzniká návyk na vytváření imaginace, na druhé straně imaginace zůstává nekrytá orgánem a objevuje se jako halucinace atd.

Řekl bych to tedy takto: Máme-li co dělat s orgánem a s imaginacemi, které se vyvíjejí v jeho nitru [viz nákres, červená] a které pak vyzařují do ostatního lidského organismu [viz nákres, světlá] a jsou percipovány, pak máme co dělat s orgánem deformovaným tak, že vytváření imaginace [červená] se ve své plasticitě nemůže náležitě rozvíjet. Tím se na jedné straně, protože je abnormální, vtírá do vědomí. Vznikají tedy halucinace a vidiny. Na druhé straně je orgán narušený, a tím vzniká nutkání k řádným imaginacím. Tyto věci lze vysvětlit jenom tím, že je poznáme zevnitř.

Dále budeme pokračovat na jedné straně zodpovídáním jednotlivých dotazů, které byly položeny, a na druhé straně vysvětlováním našich léků. Dnes bychom výklad ukončili a poslechlí si přednášku dr. Scheideggera.¹⁹

Dornach, 16. dubna 1921

GA 313